

ТЕШКО ВРЕМЕ И РЕХАБИЛИТАЦИЈА СОЛУНАЦА МАРКА МАРКОВИЋА ИЗ БУЧЈА КОД КЊАЖЕВЦА, ЊЕГОВ ЖИВОТНИ ПУТ ОД СОЛУНСКОГ ФРОНТА ДО ПРОСВЕЂИВАЊА СВОГ КРАЈА И БРУТАЛНЕ ЛИКВИДАЦИЈЕ 1945. *Пише Оливер Ињац*

МЕЛЕМ НА РАНУ ПОРОДИЦИ

Средином прошле године, решењем Вишег суда у Нишу, усвојен је захтев за рехабилитацију узорног домаћина, просветитеља и банског већника Марка Марковића из Бучја подно планине Тупијнице. На захтеву су истрајавали чукунунци, познати нишки адвокат и писац Оливер Ињац и позната зајечарска уметница и политиколог Јасмина Милошевић.

О СОЛУНЦУ МАРКУ МАРКОВИЋУ

Марко Марковић је рођен 1888. године у селу Бучју код Књажевца, од оца Гмитра и мајке Павлије, као њихово једино дете. Завршио је, како се то тада звало, малу матуру. Оженио се Јевицом (из породице Шикиријинци из Бучја) и са њом добио тројицу синова: Светозара, рођ. 1906. године (који је, пак, имао децу Веру, рођ. 1925 и Петра, рођ. 1929 године), Божидара, рођ. 1909. (деца Илија, рођ. 1930. и Рада, рођ. 1935) и Сретена, рођ. 1913. године (син Драгомир, рођ. 1931. године).

Нико од набројаних Маркових синова и унука данас није у животу.

До I светског рата Марко је радио као писар; никада се није бавио само пољопривредом. Мобилисан је за време I светског рата, прешао је Албанију, није био рањаван, једно време провео је у Бизерти где је научио француски језик. Учествовао је у пробоју Солунског фронта.

ЈАВНИ И ПОЛИТИЧКИ РАД

Након рата 1918. изабран је за сеоског деловођу, за време председничког мандата у Бучју Милена Никодијевића, када је кмет села Бучја био Иво Милијић. Марко Марковић био је члан Радикалне странке.

За време мандата председника општине Милоша Бранковића био је благајник приликом прикупљања новца за изградњу споменика изгинулим борцима у рату од 1914-1918 године а који се споменик и данас налази поред цркве Св. Илије у Бучју.

Први општински избори у Бучју су одржани 1920. године; од тада па надаље на свим изборима Марко Марковић игра запажену улогу.

На изборима за народне посланике 1931. године кандидат радикала у Књажевцу је био Крста Божиновић, а његов заменик Марко Марковић – победио их је противкандидат познат као "поп Милан". На последњим (уочи II светског рата) општинским изборима 1936. године Марко Марковић је изабран за председника бучјанске општине и банског већника. Марко је на овим изборима победио противкандидата Јована Илића, такође радикала, и дошао на место претходног председника Милена Никодијевића.

БИБЛИОТЕКА, ПОШТА

Марко Марковић је био први књижничар у бучјанској библиотеци, и заслужан је за прикупљање основног библиотечног фонда од 150 књига. Његовом заслугом, за време његовог председничког мандата отворена је у Бучју и прва пошта.

РАТ

Дванаестог априла 1941. године ушли су Немци у Бучје. Дочекао их је председник Марко, Милан Живковић и Иво Милијић са осталим сељанима, а од куће Бошка Динића са белим заставама. То је уродило плодом, Немци нису никог дирали у селу; иначе Немци у Бучју нису пљачкали народ и предузимали репресивне мере нити

чинили било каква зверства, махом су долазили ради набавке основних животних намирница.

Седамнаестог априла 1941, по наређењу немачке војне управе, саопштено је да се јаве у Књажевац сви војни обвезници, који су се вратили из бивше југословенске војске. Наређење је извршио Марко Марковић, и то му је, по неким сведочењима, 1944. узето као грех. Ти војни обвезници (међу којима и Божидар, Марков син) транспортовани су након неколико дана на принудни рад у Немачку и Аустрију.

Од 1942. до краја рата, након смрти жене Јевице, Марко је боравио у Књажевцу и само повремено долазио у село. Не зна се чиме се тада бавио и од чега је живео.

СМРТ

При крају грађанског рата и ослобођења од немачке војне управе 1944. године, по оптужби Момчила Сибиновића, истакнутог бучјанског комунисте (и касније дипломате у Шведској), Марко је ухапшен у Књажевцу. Био је у затвору око месец дана, његов син Срета је ишао код Момчила Сибиновића да ургира да га пуште, што није учињено. Њих 40 из села, а међу њима и Марко Марковић, побијено је у новембру 1944. године, непосредно пре него што је изгласан закон о јавним суђењима. Убијени су на брду Јевик изнад Књажевца, нису стрељани већ су тучени моткама до смрти, а затим су сви затрпани у једну раку. Било је очевидаца који су тврдили да се земља померала и слегала неколико дана, јер нису сви одмах били мртви већ су неки полуживи сахрањени.

Тројица егзекутора који су тада радили при ОЗНИ били су, била је општа тајна, из села Стогазовца код Књажевца.

У прогласу под насловом "Народима Југославије", који се налази у

Историјском архиву Тимочке крајине у Зајечару, у чијем је потпису "Отсек за заштиту народа - Зајечар", наводи се да "Суд органа за заштиту народа у Зајечару на свом заседању 16. и 17. новембра 1944. осудио је на смрт ... у смислу чл.13,14. и 16. Уредбе Врховног штаба о војним судовима..." 90 лица као народне непријатеље и ратне злочинце, а међу њима, под редним бројем 84, Марка Марковића, Бучје, "организатора четника КПећ и ДМ" који је, наводно, "оптуживао и ...код Немаца и Недићеваца кретање партизана", а на крају се наводи да је био и "пљачкаш народа".

ГЛАВНИ РАЗЛОГ ЛИКВИДАЦИЈЕ?

До данашњих дана доспела је и прича о томе како је наводно Марко Марковић једном приликом сачекао Немце у Бучју уз хлеб и со, музику и ћилиме избачене преко ограда – тараба дворишта. То је било након што су двојица истакнутих бучјанских комуниста из породице Сибиновић убили једног или више Немаца у Зајечару. Немчка војна управа наводно није хтела да изврши одмазду по принципу "за једног убијеног немачког војника 100 српских талаца" над становницима Зајечара, као што је то урађено у Каргујевцу и Краљеву, већ су се распитали одакле су "бандити" Сибиновићи. Када су сазнали да су из Бучја, кренула је немачка казнена експедиција за Бучје да ту наводно изврши одмазду. Али, Марко Марковић је то сазнао и учинио све да их топлим дочеком одобривољи, те Бучјанце прикаже као мирне и питоме становнике. У томе је, наводно, и успео, јер су Немци напустили Бучје без иједног испалењеног метка...

Да ли је тако танана разлика између издаје и херојства...